

МАНАСТИР ЗАОВА У СТИГУ

Предане везује манастир Заову за кнеза Лазара. По тој легенди, свети кнез је саградио цркву на месту где је пало тело сестре Јелице, коју су браћа, верујући лажној оптужби против ње, везала коњима за репове, па онда потерала атове који су је у трку растргли.

У народној песми неисторијског циклуса *Бог ником дужан не остаје* описана је трагична смрт те девојке. Песма почиње стиховима:

Два су бора напоредо расла,

Међу њима танковита јела.

То не била два бора зелена,

Ни међ' њима танковита јела

Већ то била два брата рођена:

Једно Павле а друго Радуле,

Међу њима сестрица Јелица.

Браћа сеју много миловала,

Сваку су јој милост доносила,

Најпослије ноже оковане,

Оковане сребром, позлаћене.

У песми се даље каже да је Павлова жена, љубоморна на велику љубав и пажњу браће према сестри, одлучила да јој се освети. Заклала је Павловог сокола и рекла му да је то учинила Јелица, затим му је убила коња и опет њу оптужила, да би на крају убила и своје дете у колевци, а кржаве ножеве подметнула Јелици испод јастука. Онда је ту страшну вест о смрти детета саопштила мужу и упутила га да ножеве потражи код сестре. Верујући да је све тако како каже његова жена, коју је народ назвао кучка Павловица по злу што је починила, Павле је наредио да се сестра веже коњима за репове, да се они потерају и да је растргну.

Тако се и догодило.

Портал украшен народним шарама

Милан Ђ. Милићевић је забележио да су Павле и Радул живели у Београду, а своје летњиковце имали на брду Сопот. Према предању које је он чуо, коњи су потерани управо са тог брда.

Предање везује догађај за Лазарево време

У народној традицији овај се манастир везује за доба кнеза Лазара, заједно са манастирима Рукумија, Брадача и Сестрољин. Предање каже да је Рукумија настала тамо где је пала Јеличина рука, а Брадача где је пала брада, док се свети извор Сестрољин отворио онде где су пале њене очи. То не значи да је свети кнез био ктитор неког од тих манастира, већ да су они саграђени у његово време, и највероватније по његовој препоруци.

Заову су можда сазидала Јеличина браћа, властелини Павле и Радул, јер је већина манастира у Браничеву саграђена у Лазарево време, а ктитори су им често

ли људи

блиски његовој власти.

би

Та драма античких размера. могла је уистину да се догоди. Предање о Јеличином страдању веома је присутно у Стигу и целом Браничеву, са прецизно назначеним детаљима, тако да изгледа како се све то недавно догодило, а не пре више од 600 година.

Усто, чињеница да се о "кучки Павловици" више зна само у Браничеву и његовој ближој околини, док је у удаљенијим пределима предање мало или нимало

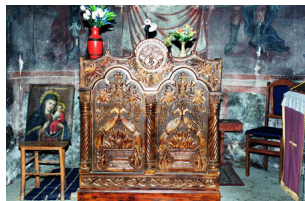
познато, наводи на закључак да је

оно могло овде да настане на темељу истинитог, локалног случаја

, највероватније у доба кнеза Лазара,

и да ту остане сачувано до данас.

И само име Заова, које манастир носи од свог настанка, указује на истинитост догађаја. Јелица је била заова „кучке павловице“, што значи мужевљева сестра, због чега је и страдала, и ради које је манастир и саграђен.

Гроб сестре Јелице у самој цркви

У самој цркви, уз северни зид, место је гроба сестре Јелице, које је у великом поштовању народа овог краја. Влада чврсто уверење да је она ту сахрањена, да је ту долазио брат јој Павле и дуго остајао тугујући над гробом, да га је ту у шуми срео кнез Лазар и да је после тога над Јеличиним гробом саграђена црква.

Заова – одувек име овог манастира

У другој половини 15. века, тачније 1467. године, кад је манастир први пут поменут у сачуваним историјским изворима – записан је као манастир Захова, у атару села Бајић. Био је тада пуст, што говори о острашћеном турском кидисању на наше манастире, због чега су се монаси склањали док турска олуја не прође. Његово имање обрађивало је село и за то плаћало 200 аспри пореза.

Последњи пут манастир је поменут за време султана Мурата III (1574-1595), када је по приходу спадао у економски слабије манастире.

Време тог последњег бележења Заове је време великог устанка Срба у Банату 1594. године, предвођених владиком Теодором. Турци су устанак угушили у крви, владика Теодора живог одрали, хиљаде устаника поубијали или отерали у робље, а у Браничеву, тесно повезаном с Банатом у тој побуни, порушили више цркава и манастира. Те године, како нас обавештава непознати хроничар, "спалише Турци мошти светога Саве. Синан паша из манастира Милешеве однесе их у ковчегу позлаћеном и сажеже на Врачареву више Београда"

.

Манастир Заова, по свему судећи, настрадао је у то време. Касније је обновљен, али када – записи о томе нису сачувани.

Шта је било са селом Бајић

Село Бајић, у чијем атару се помиње Захова, нестало је током 16. или 17. века, а налазило се у данашњем атару села Топоница и било је једно од најимућнијих села у Браничеву.

Оно је 1467. године имало 64 куће, колико и десет година касније, а његови становници били су најбољи ратари у браничевској области. Само на име десетка од пшенице давали су 200 лукна, односно 18.800 килограма, што значи да им је укупан принос пшенице достигао 18 вагона. Били су истовремено и добри виноградари и изврсни сточари. То говори да су, поред изузетних географских услова (велике шуме унаоколо, погодна конфигурација терена, извори добре воде и лепо језеро у непосредној близини), подизању манастира баш овде допринели и веома добри економски услови.

